

ARANTZAZUN IAKINLARIEN BILLERA

Agorraren 11-12 egunak Arantzazu'n igaro genitun iakinlariok. Elburu batek biltzen zituan,aspaldidanik,gure asmoak; baña egi esan,ia ez genduan batabestearen berririk. Elkar ezagutu bear gendula,ba-ta,udarako oporraldietan Arantzazu'n biltzeko asmoa artu genduan. Bildu bagin, bildu ginan. Ez genduan zeremoni askoren bearrik izan elkar ezagutzeko. Zazpi apaizgai,lau jesulagunditar,sakramentino bat,eta sei prantziskotar. Eta 12'an etorri zan beste Bizkaiko apaizgai bat.Emeretsi ginan guztiok; baña etorri ez baziran ere,an geneuskan beneditar,karmeldar eta beste iakinlarikideen asmoak ere.

Argazki bat atera gendun,eta biltokira abiatu ginan. Ura euskerazko tokia euskalariok biltzeko. Pago gazteen itzaletan,txoriak kantari genitula,"Aita gure" bat esan gure zeruko Aitari,eta belar bigunaren magalean eseri ginan.

Lenengo billera zalako,eta jomuga nagusiena elkar ezagutu eta elkarren berri jakitea zalako,ez genduan gai jakin eta borobildurik eraman. Baña erabat borobil ez bazeuden ere,kaixotarte artako beroak ederki egosi zituan guk asimasitan eramandako gaiak. Batez ere maila aundi bat erantsi genion gure adiskidetasunaren kateari.

Pagoen itzalak ematen zigun babesean aundiagotu, eta beroagotu egin zitzaigun gure elkartasuna. Apaiz-asmo batek lotzen ginduan guztiok. Eta gure zaiñetako odolak anai ginela esaten zigun.Zer bear gendun geiago bat etortzeko,asmo-biotzen batasuna baño? Orixe eskatzen zigun gure biotzak: batu gure apaiz-indarrak,batu gure eskuetan Jain-

koak jarri digun erriaren aunditasuna irixteko bideak. Batu, bai, batu: batasunean dago indarra-ta.

Ba-geunden, ba, olaxe belarretan borobillean katurik, eta asi zan bat izketan "YAKIN batasun bide" gaitzat arturik. Auek esan zituan gutxi gora bera.

Euskal-idazleen artean batasunik ez egoteak kalte aundia dakarkio Euskerari. Guztioak dakigu zenbat bide ta biderka dauden euskera-kontutan. Askotan, buru baño a-buru geiago. Eta ondarena besterik ez dakar onak Euskarentzat. Noizpait ausi bearra daukagu naspilla ori, ezer tajuzkorik egingo badugu.

Batu egin bear dugu. Baña nundik asi batutzen? Or zegok korka!

Gaitz bat sendatzen asteko, bere zabaleroa eta zuztarrak ezagutu bear dira lenengo. Euskal-batasuna aus-ten duten joera-saillak miatzen asi ezkerro, berriz, bi sail ikusten ditugu sail nagusi bezela: garbizaleak, eta mordolozaleak. Beste gaiñetikoak, oien adar eta trotx besterik ez dira. Zein obe ta zein txarrago?... Ori erabaki bitartean zai egon bear badugu... zaartu eta berriz jaio ere egingo dugula uste dut. Garai auek ez dira egoten egoteko. Zirti-zarta jo bearra dago nunbaitetik. Besteak beste, ba-koitzak erabaki bear du gaitz ori nola sendatu, bere alaren neurrian. Bakoitzak bere apurra jarri ezkerro, goizago edo beranduago, baña erabaki egingo da arazoa, eta gaitza sendatu.

Auxe egin nai izan dugu guk: gure mende dagona erabaki eta batu. YAKIN-en idazten dugunok, beintzat, batu dezagula gure idazkera eta berdin idatzi. Beste guztiek beste orrenbeste egiten badute, luzaro gabe izango genduke euskal-idazkera bakarra. Noiz asi bear dugu gure buruaren korkorkeriei uko egin, eta guztion arteko onak eskatutakolari agur ematen?

Ba-dira gauzak, bai mordolozaleek eta bai garbizaleek onartu lezazketenak. Auetxetatik asi bear dugu: ortografi-gauzetatik, alegia. Askotan gertatzen zaigu: esatera bat irakurri, eta berriz irakurri bear izatea ondi ulertuko badugu. Eta guztia, ortografian bat ez gatozelako. Adibidez: "ba-gera, ba'gera, ba gera, bagera"... Zer esan nai

dute oiek? Dauden daudenean, ezer ez. Batzuentzat: "bai, bagera", eta beste batzuentzat: "baldin ba-gera"... Nola ala erabaki batzuk artu bearra dago naspilla ori garbitzeko. Iru auek artu bear genituzke gidari bezela: "1) osakiak alik eta osoen, garbien, eta berdiñen gelditu ditezela beti; 2) ezaugarri edo siñaleak alik eta gutxien sartu; 3) ezaugarri oien artean erabillienak beti".

Guztiok ikusten gendun askakeriak zekarten ondarena, eta danoi ase ziguten gogoaz arrazoi oiek. Eta asi giñan ortografiatzeko gauzei eltzen.

(Erabakiak atzean jarriko dira zeatz meatz, emen eztabaidak batez ere).

Nola idatzi bear da "BA" izkia baldinduna (condicional) danean, eta baiduna (afirmativo) danean? Eztabaida konkor bat izan zan. Norbaitek esan zuan Euskalzaindiak erabakita zeukala, eta onela idaztea erabaki genduan: baiduna danean itziri (guión) batez aditzari lotuta: "bai, badator; ba-gera"... Baldinduna danean berriz, aditzari batuta, ezer gabe: "baldin badator"...

Beste eztabaida: ia nola idatzi "BA" baidunaren eta aditzaren tartean beste izki bat tartetzen danean. Batzuk, itziri baten bidez lotu bear zirala guztiak. Besteek, ezeiz: guztiak askatuta idatzi bear zirala. Erabilliagoa zala, gaiñera kera au. Eta ontan gelditu giñan. Alegia, guztiak askatuta: "ba omen dator", "ba ote doa"?... Eta bukatu genitun bein betiko "BA" kontuak. Emendik aurrera "ba-gera" idazten danean, baiduna izango da; eta "bagera" idatzitakoan, baldinduna. Bestelako kerak kondairan gorde ditezela.

"EZ" izkiarekin ekin genion urrenge. Aditzari batuta ala banaturik idatzi bear da? Biak dira oso erabiliak. Baña errestasunaren maitasunagatik banatuta jartzea erabaki genduan. Izan ere, batuta jarri ezkerreko, adizkiaren asierako letra ia danak aldatu bearrak daude, esatera ezdun (negativo) biurtzen danean. Eta gauzak zallagotzeko gogorik ez geneukan guk. Aditzagandik askatu eskero, berriz, aditza oso osorik gelditzen da beti. Orregatik, bada, "EZ" izkia aditzagandik beti aske ipintzea erabaki gendun. Bada ordea kaso bat "EZ" eta aditza askatuta jarri ezkerreko gogorregi egiten dana mintzatzeko. Alegia, adizkia "z" ba-

tegaz asten danean: "eZ Zan". Orduan, eta orduantxe baka-
rrik, aditzarekin batu eta bi letraen ota-aldatzea onartu
zan, bi zetetatik (z-z) "ts" egitas: "ez zan : etzan". Be-
reizkuntza auxe bakarrik onartu genduan; bestela gogorregi
egiten dalako, eta ia orokar dalako.

Beste akitaldi bat "Bai, bait"-jende orrekin izan
genduan. Emen ere: "bai du, bait du, baidu, baitu, bait-du"...
idasten da, batere batasunik gabe. Gustiak dira oso erabi-
liak. Gu errexanaren atzetik beti, zera erabaki dugu: "bait"
artu eskero, adiskiarene lehenengo letra aldatu bearra dago,
gogorregi egiten baida bestela. Orregatik, "bai" sukeratu
dugu. Baña "bai" ori aditzagandik aske jarri eskero, "bai"
adberbioarekin nastu dizeke. Ori dela-ta, aditzari batuta
jartzea erabaki dugu: "aite RAlidator"...

Norbaitek oartu zuan, eta egia benetan. Ia zerge-
tik idasten dugun, jakintza eta goi-euskara egiten ari ge-
ranean, "dot", "det"... eta olako bereiakarak. Gustiak uler-
tzen dute, eta naiko ezaguna da "dut" kera. Orok onartu zu-
ten eta "dot, det"... kerak pilipilietara bidali genitun.

Atzerri-itzak nola idatzi bear dituge euskeraz?
Ona an ezarri zan beste arazo bat. Izen nagusiei buruz, ez-
tabaidarik etzan izan. Diran diranean utxi bear dira: "Hei-
delberg, New York"...

Baña eta its arrontak? Idea eder bat jaurti zi-
gun batek, Esperanto izkuntza arautzet arturik. Esperanto
izan da nazio-arteko iskera izateko autatua. Gertatzez ba
ote dan ala ez etzaigu ajola. Beñepein, berak emandako a-
rauek zuzenbide bezela artu leizake. Benetan, erabateko erre-
za da iskera au, baña ez orregatik ideak-eta adierasteko
beste izkerak baño traketsagoa. Eta GAURREGUNGO JAKINTZA
IZKERA IZATEKO ASMATUA IZAN DAN IZKERA ORREK, EZ DU BEARREZ-
KO ERITZI INTERNAZIONAL ITZAK, ZEIN BERE IZKERATAN BEZELA
IDAZTEA. Itza artu, bai; baña idarteka aldaturik. Ain zuzen
ona Esperanto-gramatikak gai ontaz diona: "Promunziatzen
diran bezela idatziko dira its gustiak. Internacional-itzak
berberak geldituko dira, baña ideakera aldaturik". Adibidez:
"Filosofo, Flajo, eKSkomuniko"... eta ez Philosophia, Physica,

eXcommunicatio"... Desberdintzak berealaxe ikusi ditezke.

Arau ederra benetan Esteranto'k ematen digun ori. Eta guk ere arau berori onartu genduan. Atzerri-itx arrontak mintzatzeko hira bezela idatzi bear dirala: "Teodizea, metaFisika"...

Onoko aue ere,kozkorra izango da nai baduzu,baña oso ederra argitasunarentzako. Alegia izen nagusien eta atzizkien artean esaugarriren bat jarri bear litzakela,bi oiek nastu ez ditezten. Zein jarri? Bi dira erabillienak: bereskatza (apostrofoa) eta itziria (guión). Estabaida triki bat izan nan,baña erabilliena omen salako,bereskatza edo apostrofoa sukeratu genduan. Alegia,ola: "Jasus'en,Donosti'ko"...

Aipamen-kontuetan ere ez dago batasunik,Idatzizkoak aipamenetan batez ere. Eta arazo onetan,latiñeskoekin ez baña euskerazko letrak idatzi bear dirala Liburu Santuen izenak,onartu genduan: "Iakas,Filipotarrei"...

Sailketa edo dibisioak egitekoan ere batzu erderazko letrak erabiltzen dituzte: "a,b,C,...". Eta euskerazko letrak egitea erabaki genduan "a,b,d,e..." euskeraz ez dauden letrak utziaz.

Au ere bai gailera: "Erabaki auek utsetan gelditu ez ditezten,YAKIN'en beti ola idaztea erabaki zan. Eta inork oartu gabe bestela idatziko balu ZUZENDU ETA GOIEN ESAN BEZELA JARTZEA. Orra ba: YAKIN'en idatzi bear dutenek ola idatzi beariko dute. Eta arrazoi apartekoren bategatik bestela nai lezaketenek,esan dezatela argi eta garbi artikulak bialtzekoan. Bestela gustiak aldatuko dira.

YAKIN aldizkariak kanpora ere batasun au lenbalean iritxi dedin,erabaki oien birridaski edo kopiak atera eta euskal-idazleei banatzea erabaki zan.

Au,idazkera-batasunari dagokionez. Baña idazkera batutzea ez da aski. Au baño aundiago da,eta kultur-integria ere batu egin bear da. Emen ere,ordea,norberak egin bear du lenengo batasuna,erabiltzen dituan itzei beti esanai berdiña emanaz. Gertatu ere askotan gertatze baida,artikulu bertan itx bat esanai askokia erabiltzea. Orrela,berriz,batutzeko biderik ere ez dago. Orra,ba: lenengo norberak

egin bere batasuna. Orrezaz gainera guztion batasuna egin bear da. Au burutzeko zenbait bide ederretsi ziran. Ienen-gobide errexena, norberak idazten dituan lanetan erabillitako kultur-itzak bildu eta artikuluekin batera Arantzazu'ra bidali YAKIN'en izenean. Beste bide bat, kultur-iztegi arazoan eginda dagon lana, bildu eta besteak bezelaxe fitxatan YAKIN'en susedegira bidali. Ortarako zenbait liburu sar eta berri banatu ziran iakinlarion artean, baita an etzeudenon artean ere. Fitza aukeratu GUTXILENEZ urteko iru aldiz bidali bear dira, YAKIN'erako artikuluek bialtzen diranean.

Gero, itz-pilla oiek bildu, eta YAKIN' argitaratuko genituzke kultur-iztegi bezela. Bildu bear diran itzak ez dira itz zueak, goi xamarrekoak baiziki: kulturean sartu ditezkenetakoak. Zeintzu diran oiek norberak ikusi bear du. Baña obe prakak zabalegi euki eta geiago sartzea, estuegi eukitzeagatik gutxiagikin gelditzea baño. Bakoitzari bidaliko saio fitza-neurria, eta nola egin: beti itz bakarra fitza bakoitzetan.

Beste zera bat ere erabilli genduan gure artean. Iakinlarion artean ale bereziak eta jakintza-liburuak nola eratu, alegia. Bat edo beste ba-ditugu bidean, eta Jainkoak lagun, datorren urtetik aziko gera oietako batzuk argitaratzen. Eginda bezela aukeratu dauzkagu: "LOURDES", Lourdes'i buruz dauden arazoak sartzu artikuluko sorta batean bildurik. "MARIA", maristiko arazo nagusienak amar artikuluko sorta batean bildurik. Urrengo urterako "IKURTUNAK", edo zazpi sakramentuak bakoitza artikuluko batean zeaztuaz. Au ere nor-tzuk egin erabakita dago. Beste onelako lanak urtero argitaratzeko asmoa dugu, Jainkoak laguntzen badigu, beintzat. Era ontara, urte gutxi barru euskeraz genituzke TEOLOGI, FILOSOFI eta olakoak.

Azkenik oar au: **EMENDIK AUERRERA EZ DA JARRIKO ALDIZKARIAN LANAK MOIZKO BIDALI BEAR DIRAN. EGINDAKOAN BIDALI, ETA LENBALEN EGIN.**

Elkarren jiran lurrean eserita saioa egin genduan. Gaiak bukatu-edo egin genitunean illundu xamarra zegoan eta Santutegirantz abiatu gihan.

Urrengo goizean batzu batsuk Urbia'ra igo giñan goizeko 5'30'tan. An meza entzun, gosaldū, eta Arantzazu'n giñan berriz amarratarako. Egun ontako billeran itsak bil-tzeko liburuak-eta banatzen osatu genduan. Gaiñerakoan, an ikusi, ean, abestu-eta egin genituanak bizi egin bear dira, bizi. Lumak ez dauka almenik aien adierasteko. Bi eguntxo-ak jator baño jatorrago igarota, elkarri agur egitera giño-aztenean, Bizkai'ko apaizagaia etorri zan. Jurtu jurtuan; alare, iakinlarion azkeneko kaixotasun-apurak bildu zituan, beñepeiñ-eta...

Baña etsan orrekin amati gure euskal-eguna. Ala-bearres-edo, euskera bene benetan maite izan, eta Irlanda'ko puntatik etorritako euskalzale berri batenkin arkitu giñan:

Dr. P. L. HENRY'rekin. Dublin'go unibersidadeko izkun-tzalari bat da. Berrogei egun omen zeramaskian Mondrago'en euskera ikasten. Etsekian españera, eta nai ta naiez euske-ra egin bearra seguan. Jendeak ere ao-txabalik begiratzan zion euskara nola egiten zuan. Sekula ez dut somatu nigan alako posik, jendea, ezer esango bazion, derriorrez euskeraz egitera bearturik ikusten nituanean bezala.

Astebete egin zuan Arantzazu'n. Galdeketa edo kuestionario batzuk ekarri zituan betetzeko, eta bai saio ederrak egin ere Arantzazu'ko "Aitonarekin", Graziano'rekin. Ba-giñan bein Arantzazu'ko aldapan gora. eta toki bateko e-ta besteko euskeraren desberdintzai buruz ari giñala, auxe esan zidan: "Toki bateko eta besteko euskeraren arteko desberdintzak arriturik utzi zutela. OSO KOKORREK XIRALA ETA ETZEGGALA DESBERDINTZA MAMIKORREIK. Iglesias-eta askos ere aundiagoak zeuskatela beren baitan. Euskalki desberdi-ñetako gizonekin itz egin zuala, eta guxtiei ulertzen ziela. Bein pixka bat IKASI EZKERO oso errez gaindu zitezkeela des-berdintasun oiek. Beraz, oso arriturik zegola Euskeraren desberdintasun GUTXILAGATIK". Eta papera eta lapitza beti beti berakin erabiltzen zituan gero, ots-desberdintza kox-korrenak ere oartzeko!

Zenñen borobilla etorri dan auxe euskal-mots al-perrondo batsuentzako! Alajañena ta preskoa!

Orra gure euskal-billera esan bearreskoak esan-

da. Orain zeatz meatz jarriko ditut idaskera batasunari buruz artutako erabakiak; begi-kolpe batean ikusi ditzagun.

BA izkia aditzarekin danean:

- 1) baiduna danean (afirmativo), itziri (guión) batez aditzari lotuta: "Bai, ba-dator"...
- 2) baldinduna (condicional) danean, ezer gabe aditzari batuta: "Aita badin badator"....

BA baidunaren eta aditzaren tartean beste itzen bat jartzen danean:

- 3) askaturik gelditzen da "BA" ori: "Ea omen dator, ba ote dator?"...

EZ izkia aditzari ondoratzen zaionean:

- 4) aditzaren lenengo letra "z" ez baldin bada, biak banaturik eta aditza oso osorik gelditzen da: "Ez naiz, ez gera, ez luke"...
- 5) aditzaren lenengo letra "z" danean, aditzari batuta, eta bi zetak (z-z) "tz"-tan aldatzen dira otsarintzeko: "Ez sera:: eTZera, etziran,"....

BAI zergaitiduna (causal):

- 6) beti aditzari batuta, eta aditza batere aldatu gabe: "Aitak esan baidu"...
- 7) Aditza beti idatziko da: "dut, duzu, dugu..." eta ez "dot" edo "det"...
- 8) Aditzaren ugaritzaillea (pluralizador) -ZKI- isango da beti, eta ez -IT-: "Ekarri dizkiot, eta ez ekarri ditiot"...

Beste izkeretatik artutako itzak:

- 9) Izen nagusiak jatorrizko izkeratan bezela idatziko dira: "Heidelberg, Königsberg, Voltaire"...
- 10) its arrontak, mintzatzen diran bezela: "Teodizea, metafisika"...
- 11) Izen nagusiak apostrofo edo berezkatz baten bidez bereiztu bear dira bere atzizkietatik: "Donosti'ko, Jesus'en"....

- 13) Idasteunetako aipamenak egitekoan ez dira idatziko latinezko letrak, euskerazkoekin baizik: "Lucas es baña Lukas, Filipotarrei"....
- 14) Sailketa edo dibisioak egitekoan erderazkoak ez baña euskerazko letrak erabili bear dira: "a, b, C, "... es baña "a, b, c, e, "....

Fernando Mendizabal

Arantsazu^{ko} teologari.